



Przegląd Sądowy

MIESIĘCZNIK

ANDRZEJ OLAŚ

Umorzenie lub zakończenie postępowania
upadłościowego a zapis na sąd polubowny zawarty
przed ogłoszeniem upadłości

MARCIN DZIURDA, MACIEJ ZIELEPUCHA

Niezdadność arbitrażowa sporów będących sprawami
cywilnymi w znaczeniu formalnym

JOANNA MARSZAŁEK, MAREK SKWARCOW

Użycie sztucznej inteligencji w postępowaniu karnym

www.czasopisma.wolterskluwer.pl



Wolters Kluwer

Zasady składania materiałów do publikacji

- Redakcja prosi Autorów, aby materiały przeznaczone do publikacji były przysyłane pocztą elektroniczną na adres: pl.PrzeglądSadowy@wolterskluwer.com.
 - Artykuły powinny liczyć do 1 arkusza wydawniczego (1 ark. = 40 tys. znaków łącznie ze spacjami i przypisami), a glosy ok. 0,5 arkusza wydawniczego (20 tys. znaków łącznie ze spacjami i przypisami).
 - Do nadesłanego artykułu należy dołączyć: a) tłumaczenie tytułu artykułu na język angielski, b) słowa kluczowe w języku polskim i angielskim, c) abstrakt w języku polskim i angielskim – o objętości ok. 1000 znaków ze spacjami każde (ok. 1/2 strony znormalizowanego komputeropisu) oraz d) **bibliografię załącznikową**, e) numer **ORCID**.
 - Redakcja zastrzega sobie możliwość dokonywania skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych oraz wprowadzania śródtytułów.
 - Autorzy proszeni są o podawanie – przy wysyłanym materiale – a) adresu poczty elektronicznej i b) telefonów kontaktowych, a także c) adresu zamieszkania oraz d) tytułu naukowego, zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji. W wypadku przyjęcia materiałów do publikacji Autorzy będą proszeni o zgłoszenie danych osobowych potrzebnych do deklaracji podatkowej.
 - Artykuły zamieszczane w „Przeglądzie Sądowym” są poddawane recenzji.
 - Materiał przeznaczony do publikacji w „Przeglądzie Sądowym” nie może być nigdzie wcześniej publikowany ani rozpatrywany pod kątem publikacji w innym czasopiśmie.
 - Autor, przekazując tekst Redakcji, przenosi na Wydawcę wyłączne prawo do jego publikacji (prawa autorskie i wydawnicze).
 - Redakcja informuje, że *ghostwriting* oraz *guest authorship* są przejawem nierzetelności naukowej – wszelkie wykryte przypadki będą dokumentowane, a odpowiednie podmioty (instytucje zatrudniające autorów, towarzystwa naukowe, stowarzyszenia edytorów naukowych itp.) powiadamiane. *Ghostwriting* wystąpi wtedy, gdy ktoś wniósł istotny wkład w powstanie publikacji bez ujawnienia swojego udziału jako jeden z autorów lub bez wymienienia jego roli w podziękowaniach zamieszczonych w publikacji. *Guest authorship* polega na tym, że udział autora jest znikomy lub w ogóle nie miał miejsca, a mimo to jest autorem lub współautorem publikacji.
 - Autorzy są proszeni o stosowanie się do wskazówek dla Autorów artykułów do czasopism Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., zamieszczonych pod adresem <https://www.wolterskluwer.com/pl-pl/solutions/informacje/dla-autorow>.
 - Redakcja uprzejmie informuje, że za publikację w „Przeglądzie Sądowym” nie są wypłacane honoraria autorskie.
 - Dodatkowe informacje o „Przeglądzie Sądowym” można odnaleźć na stronie czasopisma: <http://www.czasopisma.wolterskluwer.pl/przeglad-sadowy>.
-

3

marzec
2025



Przegląd Sądowy

CZASOPISMO POŚWIĘCONE PRAWNYM
ZAGADNIENIOM WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

www.czasopisma.wolterskluwer.pl



Wolters Kluwer

Redaktor Naczelny
TADEUSZ ERECIŃSKI

Kolegium Redakcyjne

Masahisa Deguchi
Leszek Garlicki
Małgorzata Gersdorf
Peter Gottwald
Jacek Gudowski
Viktória Harsági
Krzysztof Pietrzykowski (redaktor merytoryczny)
Marta Romańska
Stanisław Zabłocki
Andrzej Zoll

Sekretarz Redakcji

Klaudia Szawłowska
pl.PrzeglądSadowy@wolterskluwer.com
Redaktor języka angielskiego
Roman Wojtasz
Redaktor statystyczny
Anna Kieszek-Sobczyńska

Za publikację naukową na łamach „Przeglądu Sądowego” Autor otrzymuje 70 pkt
(zgodnie z załącznikiem do komunikatu Ministra Nauki z 5.01.2024 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, wydanego na podstawie art. 267 ust. 3 ustawy z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.).

Wskaźnik Index Copernicus Value (ICV) 2023: 60.26 punktów.

Wersją podstawową (referencyjną) czasopisma jest wersja papierowa.



Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
www.wolterskluwer.pl

Dyrektor Działu Publikacji Periodycznych:

Klaudia Szawłowska, klaudia.szawłowska@wolterskluwer.com

Sekretariat: czasopisma@wolterskluwer.pl

<http://www.czasopisma.wolterskluwer.pl/przegląd-sadowy>

Sprzedaż i prenumerata:

Księgarnia internetowa Wolters Kluwer Polska www.Profinfo.pl – tel. +48 732 122 863
lub infolinia 801 044 545, e-mail: PL-prenumerata@wolterskluwer.com
Ruch – tel. 22 693 70 00 lub 801 800 803, Kolporter – tel. 801 40 40 44,
GLM – tel. +48 504 914 773, Garmond – tel. 22 837 30 08

Skład i łamanie: Master, Łódź
Nakład: 650 egz.



ARTYKUŁY

Andrzej Ołaś

Umorzenie lub zakończenie postępowania upadłościowego a zapis na sąd polubowny zawarty przed ogłoszeniem upadłości – uwagi *de lege lata* na tle art. 142 i art. 147 ustawy – Prawo upadłościowe w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2015 r. 7

Marcin Dziurda, Maciej Zielepucha

Niezdadność arbitrażowa sporów będących sprawami cywilnymi w znaczeniu formalnym 20

Grzegorz Gworys

Brak podpisu pod orzeczeniem jako bezwzględna przyczyna odwoławcza (zasadność i możliwe rozwiązania) 42

Joanna Marszałek, Marek Skwarcow

Użycie sztucznej inteligencji w postępowaniu karnym 54

Tobiasz Nowakowski

O wyłączeniu sądowej kontroli abuzywności klauzuli zmiennego oprocentowania w umowie kredytu hipotecznego – kilka uwag na temat art. 29 ust. 2 ustawy o kredycie hipotecznym 71

Karolina Kiejnich-Kruk

Building blocks – strategia cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości. Perspektywa estońska 86

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO W SPRAWACH CYWILNYCH

Jędrzej M. Kondek

Wpływ zasiedzenia na roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy. Głos do uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 3.04.2024 r., III CZP 103/22 101

KONKURS „PRZEGLĄDU SĄDOWEGO”

Ogłoszenie o rozstrzygnięciu XVI edycji Konkursu Wolters Kluwer Polska i „Przeglądu Sądowego” na książkę prawniczą najbardziej przydatną w praktyce wymiaru sprawiedliwości w 2023 roku	115
---	-----



ARTICLES

Andrzej Olaś

Discontinuation or termination of bankruptcy proceedings and the arbitration clause concluded before the declaration of bankruptcy – *de lege lata* comments on Articles 142 and 147 of the Bankruptcy Law as applicable until 31 December 2015 7

Marcin Dziurda, Maciej Zielepucha

Non-arbitrability of disputes which are civil cases in the formal sense 20

Grzegorz Gworys

The lack of signature on a judgment as an indisputable basis for appeal (legitimacy and possible solutions) 42

Joanna Marszałek, Marek Skwarcow

The use of artificial intelligence in criminal proceedings 54

Tobiasz Nowakowski

The exclusion of a judicial review of the abusiveness of a variable interest rate clause in a mortgage loan – a few remarks on Article 29, para. 2 of the Act on the Mortgage Loan 71

Karolina Kiejnich-Kruk

Building blocks – strategy for digitizing the justice system. Estonian perspective 86

JUDGMENTS OF THE SUPREME COURT IN CIVIL CASES

Jędrzej M. Kondek

The impact of acquisitive prescription on the claim for a fee for the non-contractual use of items. Commentary on the resolution of seven judges of the Supreme Court of 3 April 2024, III CZP 103/22 101

‘COURT REVIEW’ COMPETITION

Results of the 16th Wolters Kluwer Poland and ‘Court Review’ Competition for the most useful legal book in the practice of the administration of justice in 2023	115
--	-----

Andrzej Olaś

doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Zakład Postępowania Cywilnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie; adwokat i niezależny arbiter
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2295-8645>

Umorzenie lub zakończenie postępowania upadłościowego a zapis na sąd polubowny zawarty przed ogłoszeniem upadłości – uwagi *de lege lata* na tle art. 142 i art. 147 ustawy – Prawo upadłościowe w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2015 r.

Słowa kluczowe: zapis na sąd polubowny, ogłoszenie upadłości, skutki ogłoszenia upadłości

1. Wstęp – przedmiot i cel artykułu

Sposób unormowania wpływu ogłoszenia upadłości strony zapisu na sąd polubowny na umowę arbitrażową w stanie prawnym obowiązującym do 31.12.2015 r. był przedmiotem rozlicznych wątpliwości i kontrowersji. Wynikały one ze swoistego radykalizmu i bezkompromisowości rozwiązania przyjętego w art. 142 i 147 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze¹, które przewidywało w sposób pozbawiony wyjątków i zastrzeżeń (w tym niezależnie od procesowej roli upadłego: powód, pozwany czy uczestnik postępowania nieprocesowego) automatyczną utratę mocy zapisu na sąd polubowny zarówno wskutek ogłoszenia upadłości mającej na celu likwidację majątku dłużnika (tzw. upadłość likwidacyjna – art. 147 p.u.n.), jak i upadłości z możliwością zawarcia układu (tzw. upadłość układowa – art. 142 p.u.n.).

¹ Ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm., tekst jedn. Dz.U. z 2024 r. poz. 794 ze zm.), dalej – p.u.n. Obecnie – od 1.01.2016 r. – na mocy art. 428 pkt 1 ustawy z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1428 ze zm.) ustawa nosi nazwę „Prawo upadłościowe”, dalej – p.u.

Regulacja ta była szeroko i trafnie krytykowana w środowisku arbitrażowym (zwłaszcza międzynarodowym) jako anachroniczna (a nawet w tak daleko posuniętej formule – abstrahując od pozycji procesowej upadłego – nieznana większości ustawodawstw) i dysproporcjonalna względem jej celu polegającego, mówiąc najogólniej, na ochronie interesów wierzycieli². Na gruncie międzynarodowego arbitrażu handlowego podnoszono wręcz niepozbawioną pewnych racji tezę, że w sprawach z elementem obcym narusza ona zobowiązania międzynarodowe Polski wynikające z Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych z 10.06.1958 r.³ Krytyka ta została zresztą przez prawodawcę w końcu wysłuchana, o czym świadczą zmiany wprowadzone na mocy ustawy z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne, polegające na derogacji norm zawartych uprzednio w powołanych przepisach i zastąpienia ich odmienną, bardziej znuansowaną regulacją art. 147a p.u. Przepis ten przewiduje, że zapis na sąd polubowny zachowuje swoją moc prawną mimo ogłoszenia upadłości strony umowy arbitrażowej, zastrzegając równocześnie na rzecz syndyka oraz strony przeciwnej uprawnienie prawnokształtujące do odstąpienia, którego wykonanie (obwarowane spełnieniem przesłanek statuowanych w art. 147a ust. 1 i 3 p.u.) skutkuje utratą mocy zapisu (art. 147a ust. 4 p.u.)⁴.

Wobec istotnej zmiany stanu prawnego kontrowersje wokół uchylonych przepisów można by *prima vista* uznać za przebrzmiałe, gdyby nie fakt, że ich skutki prawne oddziałują wciąż na stosunki prawne i gospodarcze w toku. Postępowania upadłościowe, w których ogłoszono upadłość przed 1.01.2016 r., nierzadko bowiem wciąż trwają, a te już ukończone (na różne sposoby) – nie musiały bynajmniej doprowadzić do zakończenia bytu prawnego dłużnika ani nawet całkowitej likwidacji masy upadłości. W rezultacie aktualne pozostaje pytanie o wpływ zakończenia bądź umorzenia postępowania upadłościowego na zapis na sąd polubowny, który na podstawie wspomnianych już art. 142 lub art. 147 p.u.n., *verba legis*, utracił moc wskutek ogłoszenia upadłości przed dniem 1.01.2016 r. Zagadnienie to wymaga rozstrzygnięcia w następujących dwóch konfiguracjach procesowych dotyczących

² Zob. zwłaszcza W. Sadowski, *Ogłoszenie upadłości a zapis na sąd polubowny – uwagi krytyczne na tle ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze*, „ADR Arbitraż i Mediacja” 2008/4, s. 153 i n. Krytycznie również m.in. T. Ereciński, K. Weitz, *Sąd arbitrażowy*, Warszawa 2008, s. 162. Na daleko posuniętą i wręcz przesadną nieufność ustawodawcy wobec sądownictwa polubownego oraz niekonsekwencję przedmiotowego rozwiązania uwagę zwrócił również S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 147, uw. 1. Podobnie: M. Bieniak, *Sąd polubowny a postępowanie upadłościowe* [w:] *Księga pamiątkowa 60-lecia Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie*, red. J. Okolski, A. Całus, M. Pazdan, S. Sołtyński, E. Wardyński, S. Włodyka, Warszawa 2010, s. 673–675. P. Dragon [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2014, komentarz do art. 142, uw. 2; A. Surma, *Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie arbitrażowe w świetle ustawy – Prawo restrukturyzacyjne*, „Monitor Prawniczy” 2016/9, s. 470.

³ Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzona w Nowym Jorku 10.06.1958 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41).

⁴ Szerzej na temat tej regulacji zob.: A. Surma, *Wpływ ogłoszenia...*, s. 469 i n.; K. Ochocińska, *Zapis na sąd polubowny a postępowanie upadłościowe*, „Monitor Prawniczy” 2022/12, s. 639 i n.; P. Wrzaszcz, *Wpływ ogłoszenia upadłości konsumenckiej na toczące się postępowanie sądowe – stan prawny po nowelizacji*, „Forum Prawnicze” 2022/3, s. 83.

sporów z udziałem upadłego, wynikających ze stosunków prawnych poddanych kognicji sądu arbitrażowego:

- 1) strona umowy arbitrażowej dochodzi ochrony przed sądem państwowym, a jej przeciwnik podnosi zarzut zapisu na sąd polubowny, twierdząc, że wskutek umorzenia bądź zakończenia postępowania upadłościowego odzyskał on moc prawną (art. 1165 § 1–2 k.p.c.⁵);
- 2) strona umowy arbitrażowej wszczęła postępowanie przed sądem polubownym, a jej przeciwnik procesowy kwestionuje właściwość sądu arbitrażowego, podnosząc zarzut wygaśnięcia zapisu na sąd polubowny wskutek ogłoszenia upadłości (art. 1180 k.p.c. w zw. z art. 142 lub art. 147 p.u.n.).

Celem artykułu jest próba rozstrzygnięcia powyższego problemu. Zagadnienie to można przy tym w pewnym uproszczeniu sprowadzić do pytania o definitywność, względnie odwracalność utraty mocy zapisu na sąd polubowny na podstawie art. 142 lub art. 147 p.u.n. w przypadku umorzenia bądź zakończenia tego postępowania. Dla osiągnięcia tego celu autor przedstawi i podda analizie poglądy doktryny zaprezentowane dotychczas w tym przedmiocie, a następnie dokona ich ewaluacji przy uwzględnieniu *ratio legis* powołanych przepisów oraz innych czynników relewantnych dla ich właściwej wykładni. Sformułowane wnioski zostaną następnie skonfrontowane z oceną analizowanej kwestii na gruncie obowiązującego *de lege lata* art. 147a p.u.

2. Stanowisko większościowe

W literaturze dominuje stanowisko, zgodnie z którym zakończenie bądź umorzenie postępowania upadłościowego pozostaje bez wpływu na los zapisu na sąd polubowny, który utracił moc wskutek ogłoszenia upadłości strony. Stanowisko to oparte jest na językowej wykładni art. 142 i 147 p.u.n., wspartej odwołaniem do art. 372 ust. 1 tej ustawy. Jak wskazał Marek Porzycki: „obowiązująca do 31.12.2015 r. regulacja skutków upadłości dla zapisów na sąd polubowny oraz postępowań arbitrażowych dotyczących przedmiotów wchodzących w skład masy upadłości przewiduje – zarówno dla upadłości układowej, jak i likwidacyjnej – utratę mocy zapisu na sąd polubowny z chwilą ogłoszenia upadłości i umorzenie toczących się postępowań arbitrażowych (art. 142 i 147 PrUpadNapr). Zgodnie z art. 372 ust. 1 PrUpadNapr, który przewiduje materialny skutek zmian w stosunkach prawnych wynikających z prawa upadłościowego, zapis na sąd polubowny nie odzyskuje mocy po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego”⁶. Autor ten idzie zresztą o krok dalej, uznając, że: „Na tle art. 372 ust. 2 PrUpadNapr trzeba przyjąć, że

⁵ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.), dalej – k.p.c.

⁶ M. Porzycki [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 8, *Arbitraż handlowy*, red. A. Szumański, Warszawa 2015, s. 253, uw. 11. Tak bądź podobnie m.in.: A. Hrycaj, *Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie przed sądem polubownym* [w:] *Mediacja i arbitraż jako sposoby polubownego rozstrzygania sporów*, red. D. Czura-Kalinowska, Poznań 2009, s. 225; M. Bieniak, *Sąd polubowny...*, s. 672 i 674; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze...*, komentarz do art. 147, uw. 2; A. Surma, *Wpływ ogłoszenia...*, s. 470.

utrata mocy zapisu na sąd polubowny utrzymuje się także w przypadku uchylenia postępowania upadłościowego”⁷.

3. Stanowisko mniejszościowe

Pogląd odmienny zaprezentowała Joanna Krucalak-Jankowska. Autorka ta, odnosząc się *expressis verbis* do stanowiska Marka Porzyckiego, które spotkało się z szeroką aprobatą w rodzimej nauce, podniosła, że: „z poglądem tym trudno się zgodzić, gdyż jak wyjaśnia A. Jakubecki, utrata mocy przez zapis na sąd polubowny oznacza, że w razie wytoczenia powództwa przed sądem powszechnym po ogłoszeniu upadłości pozwany nie może skutecznie podnieść zarzutu zapisu na sąd polubowny. Wynika z tego, że ogłoszenie upadłości co do zapisu na sąd polubowny wywiera skutki wyłącznie w sferze proceduralnej, a nie materialnoprawnej, co zresztą potwierdza systematyka aktu. Art. 142 i 147 umieszczono bowiem w dziale V, który reguluje wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania sądowe i administracyjne”⁸.

W cytowanym fragmencie autorka formułuje tym samym tezę o wyłącznie procesowym, a nie „materialnoprawnym” skutku utraty mocy zapisu na sąd polubowny. Jego podstawą jest w istocie rzeczy *argumentum a rubrica*: o wyłącznie procesowym, a nie „materialnoprawnym” skutku wygaśnięcia zapisu na sąd polubowny miałyby świadczyć jego lokata w jednostce regulującej wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania sądowe i administracyjne, a nie na zobowiązania (prawa i obowiązki) upadłego. Pogląd ten współgra z dominującym w nauce polskiej⁹ i orzecznictwie¹⁰ stanowiskiem o czysto procesowym charakterze umowy arbitrażowej. Według tego, skądinąd trafnego, stanowiska zapis na sąd polubowny jako umowa procesowa sam w sobie wywołuje wyłącznie proceduralne następstwa: skutek pozytywny

⁷ Przeciwnie co do skutków uchylenia postępowania upadłościowego, wskazując na odzyskanie mocy zapisu na sąd polubowny, zob. M. Bieniak, *Sąd polubowny...*, s. 672 i 674.

⁸ J. Krucalak-Jankowska, *Wpływ ogłoszenia upadłości na zapis na sąd polubowny*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011/2, s. 130.

⁹ Zob. zwłaszcza A. Budniak-Rogała, *Charakter prawny zapisu na sąd polubowny w postępowaniu cywilnym*, Wrocław 2015, s. 107 i n. oraz przytaczaną tam obszernie literaturę i orzecznictwo.

¹⁰ Zob. w szczególności: postanowienie SN z 7.11.2013 r., V CSK 545/12, LEX nr 1422127; postanowienie SN z 13.10.2017 r., I CSK 33/17, LEX nr 2400307; uzasadnienie uchwały SN z 7.09.2018 r., III CZP 38/18, LEX nr 2541939; postanowienie SN z 19.01.2024 r., II CSKP 897/22, LEX nr 3656135. W orzecznictwie tym podkreśla się, że w polskim porządku prawnym strony zapisu na sąd polubowny, podobnie jak innych umów o skutkach procesowych, nie stawiają się wobec siebie w roli wierzyciela i dłużnika oraz nie są zobowiązane do wzajemnych świadczeń w rozumieniu art. 353 ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.), dalej – k.c. Umowa arbitrażowa oddziałuje jedynie na właściwość (kompetencję) sądu państwowego i sądu polubownego do rozstrzygnięcia sprawy, a konsekwencje tej umowy aktualizują się dopiero po wszczęciu postępowania arbitrażowego albo postępowania przed sądem państwowym, na zasadach przewidzianych w przepisach prawa procesowego. Tym samym lokują się one w sferze kompetencyjnej, a ich istota sprowadza się do wyboru forum rozstrzygnięcia przyszłego bądź powstałego już sporu. Skutek ten ma przy tym jednoznacznie procesowy charakter.